

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2010. október 25.

**MOZGÓKÉPKULTÚRA
ÉS MÉDIAISMERET**

**KÖZÉPSZINTŰ ÍRÁSBELI
ÉRETTSÉGI VIZSGA**

**JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI
ÚTMUTATÓ**

**NEMZETI ERŐFORRÁS
MINISZTERIUM**

ISMERETEKET ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK (maximum 10 pont)

1. (4 pont)

Soroljon fel **legalább négy olyan meghatározó, alapvető szempontot**, melyek szerint rendszerezhetőek, **csoportosíthatóak a mozgóképi szövegek!** Az egyes szempontokhoz írjon **egy-egy jellemző példát!**

Helyes válasz:

A vizsgázó 1-1-1-1, maximum 4 pontot kaphat abban az esetben, ha fontos és érvényes rendszerezési szempontot nevez meg például az alábbiak szerint:

- melyik médium az adott szöveg közvetítő közege, mi a megjelenés módja, milyen hordozón jelenik meg az adott szöveg (pl.: televízió, film, internet, illetve celluloid-, videoszalag, diszk);*
- milyen az adott szöveg valóságábrázolásához való viszonya (fikciós vagy inkább dokumentum-természetű);*
- milyen az adott szöveg konstrukciója az alkotói szándék és nézői elvárás szerint (pl.: műfaji vagy inkább szerzői karakterű-e);*
- az adott szöveg tematikai szempontból besorolható-e, s ha igen, miféle műfajba, műsортípusba (például western, sci-fi, stb. vagy hírműsor, talk-show, stb.);*
- stílári szempontból besorolható-e, s ha igen, miféle stílusirányzatba vagy felismerhető, karakteres alkotói kézjeggyel rendelkező csoportba az adott szöveg (pl. neorealista a film, vagy magán viseli például Fellini alkotói kézjegyét).*

Pontot bármelyik szempont helyes megnevezése esetén csak abban az esetben kap a vizsgázó, ha példát is ír a megadott szemponthoz.

2. (2 pont)

A médiaszöveget fogyasztó közönség vevőnek is, árunak is tekinthető.

Magyarázza meg az állítást, majd **mondjon** olyan helyzetet, olyan **példát**, amely esetében **nem igaz ez az állítás!**

Helyes válasz:

1 pontot kap a vizsgázó, ha helyesen értelmezi, hogy a médiaszövegek fogyasztója közvetlenül vagy közvetett módon rendszerint fizet a szolgáltatásért, így vevőnek tekintendő, ugyanakkor a médiainstémények az általuk elérhető közönséget „adják el” a hirdetőknél (pontosabban az elérhető közönség műsorfogyasztásra szánt figyelmét és idejét), ezért nem csak a műsört, de a közönséget is árunak kell tekintenünk.

További 1 pontot kap a vizsgázó, ha megnevez az általános szabály alá nem eső kivételt is – például az ingyenes reklámújságokat. (A közszolgálati médiaszolgáltatás nem kivétel, hiszen azokat az állampolgárok által befizetett adókból finanszírozzák.).

3. (2 pont)

Nézze meg a mellékelt képet, és **értelmezze a képen látható feliratot!**

„Ez nem alma” (1 pont)

Fogalmazza meg röviden, hogy milyen szemléletet nevezünk mágikus gondolkodásnak! (1 pont)

Helyes válasz:

A képpel és a felirattal az alkotó, Magritte azt állítja, hogy a látvány nem maga az alma, hanem az alma képe, nem lehet felvágni, beleharapni. A kép, legyen bármennyire realiztikus, keltse fel bármilyen erősen is egy valóságos alma érzetét, nem azonosítható magával a tárggyal.

A mágikus gondolkodásmód azt a szemléletet jelöli, amely egy tárgy képét azonosítja magával a tárggyal, illetve az ahhoz kapcsolódó tudati képpel.

A vizsgázó 1 pontot kap, ha helyesen értelmezi a képet az azon látható felirattal, további 1 pontot, amennyiben helyesen fogalmazza meg a mágikus gondolkodásmód lényegét.

4. (2 pont)

Határozza meg, mit értünk a flash-back fogalma alatt! (1 pont)

Mondjon példát a flash-back alkalmazására! (1 pont)

Helyes válasz:

1 pontot kap a vizsgázó, ha helyesen írja le, hogy a flash-back a cselekmény múltbeli eseményeit elbeszélő képsor.

Flash-back-megoldást rengeteg film tartalmaz, kiemelkedő példája Welles: Aranypolgár vagy Akira Kurosava: A vihar kapujában című alkotása, a Casablanca vagy Szabó István Apa című munkája, de ezzel az eszközzel él Cameron Titanic című filmje is. (Természetesen nem csak ezen alkotások megnevezése esetén jár további 1 pont a vizsgázónak, az értékelésnél a példa relevanciája veendő figyelembe.)

SZÖVEGÉRTÉSI FELADAT (maximum 25 pont)

5. (2 pont)

A televízió kivételével **nevezzen meg további legalább öt, a filmben többször is felbukkanó tárgyi motívumot!**

Helyes válasz:

2 pontot akkor kap a vizsgázó, ha öt motívumot, 1 pontot, ha legalább négy motívumot helyesen nevez meg (egy, kettő vagy három motívum helyes megnevezése esetén nem jár pont)– például az alábbiak szerint:

- *zsilettpenge;*
- *borotvahab;*
- *száraz virág;*
- *vekkeróra;*
- *női ruhák az ágyon;*
- *csöpögő csap;*
- *női fénykép.*

6. (2 pont)

Bizonyítsa, hogy a film nem egyetlen nap története, hanem a cselekmény több nap történéseit mutatja be!

Állítását legalább három motívummal és/vagy cselekménybeli jelzéssel támassza alá!

Helyes válasz:

Egy helyes megfigyelés esetén nem jár pont, két helyes megfigyelés esetén 1 pont jár a vizsgázónak, aki 2 pontot abban az esetben kap, ha válasza tartalmaz az alábbi motívumok és/vagy cselekménybeli jelzések közül legalább hármat vagy más, a filmben látható, és az egy napnál hosszabb idő múlását bizonyító megfigyelést:

- *az ismétlődően mutatott ébresztőóra;*
- *a gyűjtőben gyűlő borotvapengék;*
- *az ágyra kihelyezett női ruhák cserélődése;*
- *a változó televíziós műsorok;*
- *a szereplő által végzett számos mindennapi cselekvés (pl.: borotválkozás, takarítás, evés).*

7. (4 pont)

Figyelje meg, hogyan kezdődik a film, majd **nevezzen meg legalább három egymást követő képi, párbeszéd- vagy cselekményelemet**, melyek alkalmazása azt sejteti, hogy a főszereplő **magányos ember, aki elveszítette feleségét!** **Nevezze meg azt a motívumot, illetve a motívumhoz kapcsolódó szituációt, amely megerősíti a nézőben addigi sejtését, hipotézisét!**

Helyes válasz:

A film azzal kezdődik, hogy egy férfihang megszólít valakit, beszél valakihez, akit a néző nem lát, majd női hangot hallunk, azt hihetnénk, ő az, akihez beszélnek, ám egy beállítással később kiderül, hogy a tévé hangja szól.

A falon lévő fotó bevágása és az arcát mosó férfi jegygyűrűje megerősíti a házastárs létezésének gondolatát, a kíméletlenül hosszan csörgő vekker már erős utalás a férfi

---

magányára, egyértelművé azonban akkor válik a helyzet, amikor az ágyon gyöngéden kicseréli a ruhát. (Ezt a pillanatot kiemeli a megszólaló gitár hangja is.)

1-1-1, de maximum 3 pontot kaphat a vizsgázó, ha a fentiek szerint vagy más, hasonlóan helytálló, helyes megfigyelésekkel él, melyek felépítik a nézői hipotézist a feleség elvesztéséről.

További 1 pontot akkor kaphat a vizsgázó, ha egyértelműen megjelöli a női ruha kicserélését mint azt a cselekményelemet és motívumot, amely egyértelműsíti, igazolja a férfi magányát és a feleség elvesztését.

8. (3 pont)

Elemezze a televízió szerepét a rövidfilmben!

A kifejtés során **fogalmazzon meg legalább három lényegi megállapítást** arról, hogy **milyen hatás(ok) elérése érdekében, a filmszerkezet mely pontjain és milyen tartalma(ka)t közvetítve** bukkan fel a televízió motívuma a filmben!

Helyes válasz:

A vizsgázó minden helyes megállapításra 1-1-1, de maximum 3 pontot kaphat, amennyiben az alábbiak szerint vagy más, de a film egésze szempontjából hasonlóan fontos megfigyeléssel élve elemzi a televízió szerepét a filmben:

- a televízió műsorai némi (felületes) kapcsolatot jelentenek a magányos, bezárkózó ember számára a külvilággal;*
- a televízióban szórakoztató, beszélgetős műsorok, talk-show-k láthatók, amelyek a kommunikáció iránti vágyat, ezzel pedig a szereplőt jellemző magány motívumát erősítik;*
- a televízió a (száraz virághoz hasonlóan) hiányzó társ metaforája, hangja ténylegesen nem jut el a férfihez, háttérzaj csupán;*
- a film végén, a televízióban látható katasztrófa, az ikertorony összeomlása fényt enged a főszereplő fénytől elzárt életébe, s ezzel lehetővé válik a csoda (a száraz virág életre kel);*
- a lezárásban a televízió által közvetített esemény valós (a filmcselekménnyel azonos) időt jelenít meg a múltba forduló főszereplő életében;*
- a televíziókép formailag kép a (film)képben – ez a megoldás minden esetben arra biztatja a nézőt, hogy észlelje és magyarázza a kétféle kép viszonyát.*

9. (2 pont)

A filmet jellemzi a világos–sötét ellentéte, a félhomályos, sötét majd a fényben fürdő képek alkalmazása. Hasonlóan igaz a filmre, hogy a változás, de a változatlanság érzetét is megjeleníti.

Nevezzen meg további négy ellentétre épülő fogalompárt, melyek ábrázolása úgyszintén jellemzi a filmet!

Helyes válasz:

A vizsgázó 2 pontot kap, amennyiben válaszában szerepel az alábbiak közül legalább négy, vagy ezekhez hasonlóan a kisfilm konkrét motívumaival alátámasztható, helyesen megfogalmazott ellentétes fogalompár. Egy helyes fogalompár megnevezése esetén nem jár pont, kettő, illetve három helyes fogalompár megnevezése esetén 1 pont jár a vizsgázónak.:

- kint–bent (külső tér/külvilág – belső tér/lakásbelső);*
  - élő–halott;*
  - múlt–jelen;*
  - szomorúság–vidámság;*
-

-
- *aktivitás/mozgás– passzivitás/mozdulatlanság;*
  - *beszéd/hang– némaság;*
  - *színtelenség–színesség;*
  - *rend–káosz.*

10. (3 pont)
Nevezzen meg a film képi világát meghatározó három **vizuális trükköt**, majd **értelmezze, indokolja azok szerepét a cselekményben!**

Helyes válasz:

1-1-1, de maximum 3 pontot kaphat a vizsgázó, ha helyesen nevezi meg, majd értelmezi, indokolja a megnevezett képi megoldást például az alábbiak szerint:

- *gyorsítás alkalmazása (a virág életre kelése és a torony leomlásának árnyéka a falon) – az idő erős sűrítése, a csoda és a tragédia stilizált ábrázolása;*
- *lassítások (a habos vízcseppek a borotvahab lemosása után, lépések az utcán, vízcsapból csöppenő vízcseppek); az idő megnyújtása, a majdnem dermedt létállapot képi kifejezése; az osztott képmező alkalmazása; a szereplő mozdulatának megsokszorozása: mindig ugyanaz történik, és mindig ugyanúgy történik minden, hiába nézzük máshogyan, más nézőpontból a dolgokat.*

11. (3 pont)
Nevezze meg azt a (film egésze szempontjából) meghatározó **motívumot**, amely előbb a **változatlanság, majd átalakulásával a változás élményét** jelenti a főszereplő számára! **Megoldását két érvel indokolja!**

Helyes válasz:

1 pontot kap a vizsgázó, ha helyesen állapítja meg, hogy a szoban forgó tárgyi motívum a száraz, majd a fény hatására kinyíló cserepes virág.

További két pontot kap a vizsgázó a változatlanság (1 pont) és a változás (1 pont) helyes értelmezése esetén, ha helyesen érvel a következők szerint (vagy a kisfilm jelzéseivel igazolható módon): a száraz virág folyamatos ismétlődő hangsúlyozása refrénszerű, jelképes összefoglalása (metaforája) a szereplő monoton, kilátástalan életének.

A külvilágban bekövetkező tragédia paradox módon a virág magához térését eredményezi, amely váratlanságával a szereplő világába visszatérő élet (színek, virágzás/gondoskodás) ígéretét hordozza. Az éles fény egyben felszámolja az illúziót. Az ágyra terített ruhák többé már nem idézhetik meg a feleséget.

12. (6 pont)
Egészítse ki a következő mondatokat! A kipontozott helyre írt megállapításaival **jellemezze a rövidfilm elbeszélő (narratív) szerkezetét!**

A rövidfilm expozíciójából kiderül, hogy .....

Az expozíció ott ér véget, amikor .....

A rövidfilm jeleneteinek típusa a zárójelenetet kivéve .....

A rövidfilm zárójelenetében egymást követik a .....

A rövidfilm cselekménye alapján a néző például a következő történetet konstruálhatja: .....

Helyes válasz:

1 pontot kap a vizsgázó, ha válaszából (bármilyen nyelvi megfogalmazásban) egyértelműen kiderül, hogy az expozíció alapján megismerjük a főszereplőt, a helyzetet, amelyben él és az ebből következő konfliktust (pl.: elvesztette a feleségét és magányosan él, mindezzel nem tud megbékélni, napjait apró-cseprő hétköznapi ténykedések aktívan végzett, de monoton egyformasága tölti ki, nem nagyon foglalkozik a külvilággal). További 1 pontot kap a vizsgázó, ha egyértelműen jelöli meg, hogy az expozíció ott ér véget, amikor a leomló tornyok miatt beáramló fény és az emiatt feléledő virág feletti örömét a szereplő nem tudja megosztani a halott feleséggel, mert az éles fényben hirtelen rádöbben az addig maga számára is fenntartott élethazugságra (a filmnek tehát nagyon hosszú, majdnem a teljes filmidőt kitöltő expozíciója van).

További 1 pontot kap a vizsgázó, ha felismeri, hogy a rövidfilm a zárójelenet kivételével epizód-típusú jelenetekből áll.

További 1 pontot kap, ha helyesen állapítja meg, hogy a film zárószakaszában fordulatok követik egymást (az ikertornyok összeroppanása; a szobába fény áramlik be; a virág csodálatos életre kelése; a férfi öröme; végül kétségbeesett felismerése).

További 1-1, összesen 2 pontot kaphat a vizsgázó, ha a történet filmi fogalmának és jelentésének megfelelően az alábbiak vagy más, a film egészéből szervesen következő, releváns értelmezés szerint fogalmazza meg válaszát: a toronyházak árnyékában, az elvesztett felesége illúziójának élő, az asszonyt annak ruháival megidéző, magába zárkózó idősödő férfi illúzióit végképp felszámolja a fény, amely az ikertornyok összeomlásának következtében szembesíti őt végtelen magányával, mindennapjai hazugságával.

MÉDIA MINIESSZÉ (maximum 15 pont)

13.

(15 pont)

Figyelje meg alaposan a mellékelt képeket, majd **nevezzen meg legalább öt olyan jelenséget és/vagy problémát**, melyek mindegyike egyértelműen összekapcsolható a képekkel és a média működésével!

Írjon rövid esszét „Ami az embereket érdekli, avagy mit kínál nekünk a média” címmel!

Dolgozatában **támaszkodjon az öt megjelölt problémára, azok indoklására, a képek elemzésére!**

Spice Girls koncert, Victoria Beckham

Armani reklám

A Beckham család karácsony este vendéglőbe megy

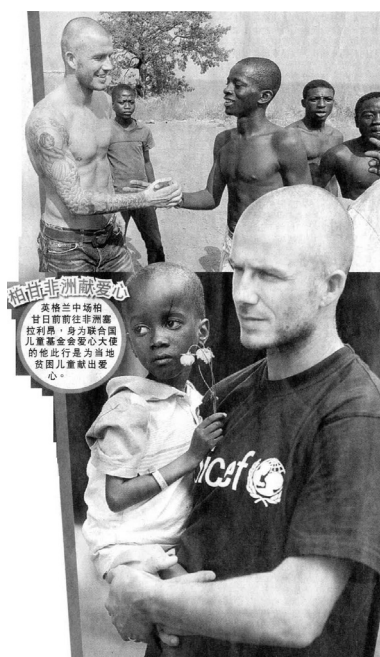

A legjobb és legrosszabb kép: Victoria smink nélkül

Victoria Beckhamet meg kéne műteni

David Beckham Sierra Leonén

Pepsi reklám

Helyes válasz:

A vizsgázó 1-1-1-1-1, maximum 5 pontot kaphat abban az esetben, ha helyesen nevezi meg az alábbi (vagy más, egyértelműen a képekhez köthető és releváns) jelenségeket és/vagy a média működésével kapcsolatos problémákat:

- a reklám egyik alapvető módszere az ismert, sikeres emberek összekapcsolása a reklámozandó termékkel (mint a mellékelt képeken a Pepsi és az Armani reklámjaiban David és Victoria Beckham);
- a sikeres emberek gyakran vesznek részt karitatív kampányokban, így támogatva a segélyprogramokat és egyben építve (és javítva) saját imázsukat, mivel az ilyesfajta tevékenységről a média rendszerint tudósít (mint ahogy a mellékelt képen David Beckham az UNICEF, az Egyesült Nemzetek Gyermekalapja jószolgálati nagykövete);
- a globális médianyilvánosságban rendszeresen szereplő nők akár saját egészségüket is károsítva őrzik a fiatalságukról, szépségükről és szexualitásukról kialakított képet (mint a mellékelt képeken Victoria Beckham, aki komoly egészségkárosodást kockáztat állandó extrém magas sarkú cipőinek viseletével és már-már anorexiásan vékony alakjának megőrzésével);

-
- a tabloid (bulvár)média számára minden fontos és közvetítendő, ami a sztárok magánéletével kapcsolatos (mint azt a mellékelt képeken a Beckham családról szóló hír mutatja, miszerint még karácsony este is vendéglőben étkeznek);
  - a sztárok magánéleti viselkedése követendő mintaként értelmeződik a közönség számára; az ezekkel kapcsolatos médiaüzenetek folyamatos közösségi szintű értelmezésével és átértelmezésével társadalmilag fontos, kiemelt értékek és viselkedésminták (pl.: családi összetartozás, házastársi hűség, sikeresség) meghatározása és vitája is zajlik a nyilvánosság különféle médiumaiban;
  - mivel a sztárok magánéletét állandó médiafigyelem kíséri, nem eldönthető, hogy az eseményeket a médiafigyelem idézi elő, vagy a média csupán informál arról (mint a mellékelt képen David Beckham Sierra Leone-i látogatása).

Az esszében írtakat az értékelő tanár a helyes érveléshez szükséges tájékozottság szerint további maximum öt ponttal értékelheti az alábbi ismeretek vagy más, hasonlóan releváns ismeretanyag alkalmazása esetén. Minden helyes észrevétel 1 pontot ér, de maximum öt észrevétel vehető figyelembe az értékelés során:

- a médiaszöveg-kínálat erősen befolyásolja azt, miről beszélnek az emberek, a média által napirendre tűzött, akár látszólag egészen jelentéktelennek tűnő problémák pedig elindíthatnak komoly és lényegi diskurzusokat (pl.: a testkép, a szépségeszmény kérdésének megvitatását);
- a bulvárosodás (tabloidizáció) jelensége szerint a médiafogyasztó közönség igénye megnőtt a szórakoztató formában megkonstruált, személyes, drámai (vagyis éles konfliktust felrajzoló) és rövid történetek iránt (erre a teljesítménykényszerben élő sztárok magánélete kiváló témákat biztosíthat);
- a média működése szükségszerűen konstruálja, formálja történetté a sztárokkal kapcsolatos magánéleti eseményeket;
- a tömegesen előállított és fogyasztott médiaszövegek korában nem beszélhetünk közönségről, csak közönségekről (így ugyanaz a médiaszöveg más és más célközönséget szólíthat meg: pl.: David Beckham mint híres és sikeres sportoló, vonzó férfi, adakozó és segítő sztár, botrányhős stb.);
- mivel a széles körben forgalmazható (vagyis ismert) sztárok felépítése rendkívül tőkeigényes vállalkozás, a médiaipar a már felépített imázsokba investál; ez a közönség „érdeke” is, hiszen nem kell újabb ikonokat megtanulnia, kulturális tőkéjét így könnyen karban tudja tartani (vagyis lehet, hogy Victoria Beckham „objektíve” nem túlzottan tehetséges énekes, divattervező, de a róla szóló híradások fogyasztására a közönség könnyen rávehető);
- a multinacionális médiaipari vállalkozások érdeke a globálisan terjeszthető (és fogyasztható) ikonok (megasztárok) előállítására (mint például David Beckham, aki kiváló sportolói eredményei mellett egyszerre mutatható be hősfiguraként, családapaként és gaz csábítóként);
- a közönség érdeklődésének fenntartásához a globális médiasztárokat gyakran „átpozicionálják”, vagyis bevezetett imázsukat korrigálhatják.

A helyesen felépített esszészervezetre (állítás, megfigyelések, ismeretek alapján történő érvelés-bizonyítás, konklúzió) 3 pont adható.

Az önálló megfigyelések felvetése és azok minősége további 2 ponttal értékelendő.